

СТАНОВИЩЕ

във връзка със защита на дисертация
за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Автор на становището: доц. д-р Жельо Стойчев Христозов – ВУЗФ, София

Настоящото становище е изготвено въз основа на Заповед № 2352/12.10.2020 г. на Ректора на Университет за национално и световно стопанство (УНСС) – София, с което съм определен за външен член на научното жури във връзка с дисертационен труд „Застраховане чрез банките“ с автор Николай Димитров Манев и научен ръководител проф. д-р Янаки Тодоров Андреев, за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Като член на научното жури получих достъп до всички документи и материали по защитата, които са оформени грижливо и дават възможност за обективна и пълна оценка на дисертационния труд в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за приложението му и Правилника за прилагане на ЗРАС в Университет за национално и световно стопанство (УНСС) – София.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Предмет на научното изследване са предпоставките за развитие на застрахователното посредничество на банките и пригодността им спрямо българските условия.

Обема на дисертационния труд е 256 (двеста петдесет и шест) страници и съдържа: увод, три глави, заключение, декларация за оригиналност и достоверност, списък на цитираната и използвана литература. Докторантът е изучил и познава добре литературата по проблема, като са използвани и коректно цитирани общо 106 (сто и шест) източника, от които: 27 (двадесет и седем) български литературни източника, 58 (петдесет и осем) чуждестранни литературни източника, 10 (десет) нормативни източника и 11 (единадесет) интернет източника. Дисертационният труд съдържа 42 (четиридесет и две) фигури и 25 (двадесет и пет) таблици.

Структурата, която предлага докторант Николай Манев, следва логиката на изследвания проблем. Работата е със стегната структура, съразмерност между отделните глави, точки и подточки, с доказани връзки и зависимости между отделните части и е изградена на принципа от общото към частното.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертационния труд проблем

Представената дисертация е особено актуална със спецификата на изследваната проблематика, съдържанието си и приложените изследователски подходи и методи. Тя обективно и реално представя качествата, уменията и възможностите на докторанта като изследовател, аналитик и професионалист в конкретната област на науката и практиката.

Дисертационният труд е ориентиран и апробиран чрез реални данни и индикатори, валидни за българската застрахователна практика и банков сектор. Дисертацията е посветена на особено актуалния, дискуссионен и твърде деликатен проблем относно застраховането чрез банките.

Актуалността на разглежданата проблематика се определя от настъпилите през последните години съществени законодателни и регулаторни промени, които засягат в голяма степен разпространението на застрахователните продукти. Острата конкуренция между застрахователните дружества ги изправя пред ситуацията да търсят различни канали за пласмент на своите продукти, да оптимизират своите аквизиционни разходи, да достигат до нови клиенти и да навлизат на нови пазари.

Още във въведението на дисертацията ясно и точно са изложени обектът, предметът, целите и задачите. Ясно е формулирана и изследователската теза, която се отстоява и защитава успешно в дисертационния труд, а именно, че: *„е възможно да бъдат изведени определени предпоставки за развитие, при наличието на които предлагането на застрахователни продукти и услуги от банките води до превръщането им в основен канал за дистрибуция на националния застрахователен, в частност – животозастрахователен, пазар“*.

В изложението на дисертационния труд са разгледани и предложени решения на множество проблеми, които стоят в основата на отношенията между застрахователите и банките при продажбата на застрахователни продукти от последните, както и на съществени въпроси на които теорията и практиката все още не е дала еднозначен отговор.

Изключително високо следва да се оценят дадените от автора отговори на изследваните проблеми и поставените въпроси, както и отправените предложения за тяхното решаване и евентуалните ограничения в това отношение.

Докторантът е показал изключително добри умения за самостоятелно научно изследване, чрез осмисляне на съществуващите практически модели на банково застраховане и аргументирано предлага собствени доказателства в подкрепа на защитаваната теза, че са необходими определени предпоставки, при наличието на които предлагането на застрахователни продукти и услуги от банките ще ги превърне в основен канал за дистрибуция.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Представената дисертация има ясно изразена практическа значимост, базирана на авторовите изследвания в конкретната област. Добре изградената монолитна структура на съдържанието е позволила на докторанта да развие теоретичните, методологичните и практико - приложните трактовки в логически обвързана последователност и разбираемост на иначе сложната материя и терминология на разглежданата проблематика, свързана със застраховането чрез банките.

Дисертационният труд се характеризира с високо ниво на познаване на материята и научна логика в представянето на изследователските резултати. Налице е адекватна емпирична аргументация в защита на тезата и предлаганите иновативни решения по разглежданата проблематика, а именно разработване на итерационна процедура за анализ в три етапа, а именно:

- количествен анализ на предпоставките за развитие, при наличието на които предлагането на застрахователни продукти и услуги от банките води до превръщането им в основен канал за дистрибуция на националния застрахователен пазар.
- извършване на анализ по отношение на тези предпоставки за развитие на застраховането чрез банки, които не могат да бъдат количествено измерени и не се поддават на въздействие от страна на действия на търговските банки и застрахователните дружества.
- извършване на анализ на тези фактори, които не се измерват количествено, но се влияят от стратегиите и политиките на търговските банки и застрахователните дружества.

3. Мнение до колко авторефератът отразява точно и пълно труда

Авторефератът отразява съдържанието на дисертацията, като съдържа в себе си необходимата информация и акценти от проведеното изследване. В него коректно и цялостно е представена дисертацията, приносните моменти и основните изводи в текста.

III. Научни и научно приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационен труд се съдържат научно – приложни резултати с характер на приноси , а именно:

- ❖ Извършения обстоен преглед на посветената по изследваната проблематика литература и синтезиране на различните заключения на отделните автори.

- ❖ Изведените от докторанта термини, определения, необходими предпоставки за развитие, ползи и модели за реализация на банковото посредничество на застрахователния пазар.

- ❖ Разработената от докторанта итерационна процедура от три етапа, приложена адекватно по отношение на България, чрез реални статистически данни за дистрибуционната мрежа на застрахователния пазар у нас.

- ❖ Извършеният цялостен анализ на българските условия за развитие на застраховането чрез банки, предоставящ възможност за формулиране на конкретни стратегии от кредитни институции и застрахователни дружества при навлизането им на местния застрахователен пазар.

- ❖ Извършеният анализ на съществуващите различни модели за развитие на застраховане чрез банките за българския пазар, разкривайки силните и слаби страни на всеки един от тях.

Докторантът успешно доказва, че на българския животозастрахователен пазар са налице определени условия за развитие на застраховането чрез банки като канал за пласмент на животозастрахователни продукти. На база практически изчисления и анализи докторантът достига до изводите, че нивото на финансова либерализация в България е подходящо за развитие на застраховането чрез банки, като същевременно с това онлайн активността на българските потребители е достатъчно ниска, което предоставя възможност на банковите консултанти да осъществяват активни действия по продажби на застрахователни полици.

В своя труд докторантът достига до извода, че предлаганите продукти от търговските банки в България са насочени основно към застрахователни решения, които се

характеризират с ниско ниво на комплексност и относителна взаимосвързаност с основната банкова дейност. Подобно портфолио създава условия за развитие на банковото посредничество чрез пласмент на по-лесни за разбиране застрахователни продукти с еднократни премии, като например: застраховка „Злополука“ и застраховка „Заболяване“ ; застраховка „Пожар и природни бедствия“; други застраховки, свързани с движимо имущество; застраховка „Помощ при пътуване“; застраховка „Живот и рента“ и застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“.

Намирам, че така формулираните и представени приноси имат съществена практическа значимост. Убеден съм, че те допринасят за генерирането на нови идеи и за практическа приложимост в областта на застраховането. Същите могат да се характеризират като развитие на теорията и практиката в една специфична област, а именно застраховането чрез банките.

IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд

След подробното ми запознаване с представения дисертационен труд не установих наличието на съществени пропуски, неточности или противоречия. Затова смятам, че дадените от мен препоръки не оказват влияние върху общата ми високо положителна оценка и не омаловажават научните постижения на докторант Николай Манев. Бележките ми имат по-скоро препоръчителен характер за бъдещите му изследвания и научна работа в тази област на науката, а именно да:

- изследва не само положителните страни от застраховането чрез банките за застрахователите, банките и ползвателите на застрахователни услуги, а също така и отрицателните за тях.

- изследва по-задълбочено резултатите от застраховането чрез банките и неговата ефективност в сравнение с останалите канали за дистрибуция на застрахователни продукти - застрахователи брокери, застрахователи агенти и посредници, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност.

- изследва как развитието на високите технологии (използване на биометрични сензори, блокчейн технологии, интелигентни договори, интернет на нещата, изкуствен интелект и др.) и тяхното неминуемо навлизане в застраховането до няколко години, ще повлияе върху развитието на застраховането чрез банките.

Считам, че някои графики и таблици, макар и много грижливо и обосновано изработени, биха могли да се експлоатират по задълбочено от докторанта.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният за защита дисертационен труд на докторант Николай Манев представлява авторски научен текст, съдържащ достатъчен набор от анализи, приноси моменти и авторови изводи, доказващи научните и интерпретативни възможности на автора.

Докторантът отлично познава не само научната литература и постижения в тази област, но и самата застрахователна практика. Подхождайки критично, на базата на задълбочен анализ относно степента на развитие на застраховането чрез банките в шестнадесет европейски държави и на база емпирични доказателства, използвайки три статистически метода за анализ, а именно проверка на статистическа хипотеза относно разлика между средни величини, дискриминантен анализ и клъстерен анализ, докторантът успява да изведе онези признаци, които в най-голяма степен подпомагат развитието на застраховането чрез банките.

Резултатите от изследването са представени логично, разбираемо и нагледно. Считам, че изводите от анализа в дисертационния труд следва да бъдат разгледани и взети под внимание от Комисията за финансов надзор (КФН), застрахователните дружества и търговските банки, за да намерят практическа реализация, решавайки редица от съществуващите в момента проблеми пред застрахователите и банките при разпространението на застрахователните продукти.

На база посочените положителни резултати, както и характера на критичните ми бележки в качеството им на препоръки в процеса на бъдещата научно – изследователска дейност на докторанта, с пълна убеденост и с чувство на отговорност предлагам почитаемото научно жури единодушно да гласува за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Николай Димитров Манев по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

София

10.12.2020 г.

Изготвил становището:...../II/.....

/доц. д-р Жельо Христозов/